

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr K. Schilder. Het nadrukken van den inhoud van dit blad is verboden overeenkomstig de Wet op het Auteursrecht

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan: Prof. Dr K. SCHILDER, Vloedijk 14, Kampen. Adm.-adres: Oosterbaan & Le Cointre N.V. — Goes.

Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE N.V. — Goes
Telefoon No. 2424 — Postrekening No. 36000

Abonnement: f 4.— per half jaar bij vooruitbetaling. Voor het Buitenland en Ned. Indië f 10.— per jaar. Advertentie: 10 cent per mm. Lange nummers 20 cent.

INHOUD: Onze medewerkers. — Hoofdartikel: Is er een „tusschentoestand“? XXII. — Uit de Schrift: Euthanasie — Verloren Asyl. (Openb. 9:6). — Kerkelijk leven: Onze nieuwe gebouwen; Jeremia en het verzet; Hoe de ontbeiling van de tafel des Heeren ter Generale Synode te Utrecht 1946 werd goedgepraat; De Hooge Raad inzake Houwerzijl; Dialoog; Wedrom: Militairen! — Stemmen uit onze Kerken. — Groninger Brieven. — Perschoon. — Korte Berichten. — Kerknieuws.

ONZE MEDEWERKERS.

Deze week ontvingen we bericht van toetreding tot den kring van medewerkers van de H. H. De H. Knoop (Rotterdam), Dr G. K. Schoep (Den Haag) en Dr H. Smilde (Groningen). Andere namen volgen. REDACTIE.

HOOFDARTIKEL

IS ER EEN

„TUSSCHENTOESTAND“?

door Prof. Dr K. SCHILDER.

XXII.

Tot twee maal toe hebben we nu in ons betoog het dispuut teruggebracht naar het gewichtige punt der Schriftbeschouwing. We merken op, dat men al zeer ongereformeerde denkbeelden koesteren moet over de accommodatie¹⁾ van de Schrift aan de denkbeelden van haar eerste lezers, indien men wil betoogen, dat de Schrift niet zelf in volten ernst „geloof“ (lees: openbaring doen wil tot opwekking van ons geloof) aan een werkelijk bestaanden tusschentoestand.

Nog een derde maal moeten we met ons betoog dien kant uit. We verklaren rustig, dat we hetgeen de Schrift over de „sjeool“ zegt, slechts dan kunnen verstaan in gelijktijdige handhaving van ons gereformeerd Schriftgeloof, indien die sjeool een begrip is, dat teruggaat op een werkelijken tusschentoestand.

Laten we het hebreuwsche woord „sjeool“ gemakshalve (ruw) vertalen door „doodenrijk“. Wat het Oude Testament daarvan zegt, laat zich niet zoo gemakkelijk samenvatten, maar geeft toch aanwijzingen genoeg voor ons onderwerp.

Eenerzijds toch wordt van sjeool gezegd, dat God daar niet gedacht of geprezen wordt, Jes. 38:18, Psalm 6:6, 88:6, 12 v.; dat alle werkzaamheid daar een einde neemt, Pred. 9:10.

Maar aan den anderen kant komen, als het God behaagt, uit den sjeool menschen terug, zooals Samuël, 1 Sam. 28, wordt ook in den sjeool najver en spot gevonden, Jes. 14:9, 10, Ezechiël 31:16. En uit andere plaatsen blijkt, hoe terecht (Coccejus, Opera X, Lexicon et Comm. Serm. Hebr. X Chald. V. T., 418) de „sjeool“ kon opvatten als een verblijfplaats der gestorvenen, als een zekere(n) stad of staat, door velen bewoond en bezocht (Jes. 14:19: de regione mortuorum tanquam civitate aliqua a multis habitata & frequentata).

Nu is het geen oogenblik te vergeten, dat de plaatsen van Jesaja en Ezechiël, zooeven aangehaald, dichterlijk zijn en dus niet te vlot genomen mogen worden als „bewijspplaatsen“. Terecht zegt prof. Dr S. Greijdanus, in zijn „Schriftbeginselen ter Schriftverklaring“, Kampen, 1946, bl. 138: „lang niet alles wat in de Heilige Schrift staat, moet letterlijk opgevat worden“. Of: „er zijn histo-

rische deelen, maar ook profetische boeken, Psalmen, doch ook gelijkenissen, één Apocalypse, en meer apocalyptische gedeelten, brieven..... Omdat b.v. bij de Openbaringen van Johannes in beeldspraak wordt gesproken, en we daarbij zinnebeeldige voorstellingen en aanduidingen hebben....., moeten we niet meenen, dat we ook boeken als Samuël en Genesis op dergelijke wijze hebben te verklaren“ (115).

Maar juist daarom is het des te opmerkelijker, dat in het Nieuwe Testament, ook in geheel andersoortige boeken dan de dichterlijke gedeelten van Jesaja of Ezechiël, wordt uitgegaan van, en heengewezen naar: een voortbestaan der dooden in bewusten toestand, óók vóór den dag der wereldvolëinding. We hebben reeds gesproken b.v. over den rijken man en den armen Lazarus; of over Paulus' verwachting van wat na zijn dood hem te wachten staat; of over de „zielen onder het altaar“, we kunnen óók wijzen op Lucas 16:9, waarin we — maar dan nu in proza, zij het nog in gelijkenis, als het ware een „tegenhanger“ hebben van de zooeven uit Jesaja en Ezechiël aangehaalde poëtische gedeelten van zooeven. Bij laatstgenoemde hebben we de voorstelling van vijanden, die elkaar na den dood met wrangen spot en bitteren hoon gaan kwelen; Lucas 16:9 daarentegen geeft een tekening van het omgekeerde: vrienden in den Heere begroeten elkaar in vrede en met een hartelijk welkom aan de overzijde van het graf. „Wanneer u alles ontbreken zal“, d.i.: wanneer gij sterft, en dakloos staat in het heel-al, voor een oogenblik, dan staan degenen, aan wie gij tevoren de diaconia, den dienst der liefde bewezen hebt, gereed om u te recipieeren in de eeuwige tenten. Dadelijk na uw sterven.

Als nu, niet alleen maar in poëtische, doch ook in prozaïsche Schriftgedeelten, in gelijkenissen, doch ook in brieven, én in apocalyps, in Oud- en Nieuw Testament telkens en telkens weer als het ware wordt uitgegaan van de als axioma gestelde of ook wel nader geopenbaarde en geëxpliceerde waarheid, dat er een tusschentoestand is, dan hebben wij daartegen geen speculatieve opwerpingen in te brengen. Dan moeten we óók niet de bewijskracht dier plaatsen beknipten. Het geloof aan den tusschentoestand blijkt weer het raam, waarin alleen de besproken Schriftgedeelten, hoe zeer ook verschillend in zeggwijze, naar den inhoud mogelijk zijn. „Er is bij de Heilige Schrift een groei op te merken, niet enkel in dien zin, dat er allengs bij reeds voorhanden geschriften nog weer andere bij kwamen,..... te meer ook zoo, dat hetgeen reeds in nuce, in beginsel, gegeven of geopenbaard was, steeds meer zichtbaar werd, groter vormen aannam, zelfstandiger plaats en betekenis verkreeg“ (Greijdanus, a. w. 128).

„Het eene kunnen we niet recht noch vol verstaan, zonder te letten op het andere“ (128). De uitspraken over de sjeool, volgens welke er aldaar geen leven, geen prijzen, geen werken is, zullen dus, gelegd naast de andere, te verstaan zijn in dezen zin, dat van 't ons hier beneden bekende leven, prijzen, werken geen sprake is; van dézen kant uit gezien is de dood een afknappen van alle draden. Maar overigens is er „aan de overzijde“ wél en wee, een vloeken en een zegenen, spijt en vergevogenheid, doch dit alles alleen naar een andere wet en in andere bewustzijnsvormen en -normen.

Merkwaardig is het daarbij, dat we óók nu weer uitkomen bij hetzelfde als we verleden week vonden, n.l. dat temidden van het visioen dogmatische begrippen en onderscheidingen opduiken. We denken aan Openbaring 20, het hoofdstuk, dat door de chiliasten zoo hevig is misverstaan. De ziener heeft het daar over de „duizend“ jaar (symbolisch getal), gedurende welke de kerk, anders opgejaagd en ten doode vervolgd, een betrekkelijke rust zal genieten. Vóór dit tijdperk begon, was er een heftige vervolging geweest;

velen waren onthoofd om het getuigenis van Christus Jezus. Nu zijn ze „zielen“, gestorven menschen. Maar zij hebben hun leven hervonden aan de overzijde van het graf. En zij heerschen met Christus, dadelijk, en gedurende al die jaren, totdat Hij, als Satan zijn laatste razzia's gehouden zal hebben, zal wederkomen. Zij heerschen dus, d.w.z. ze hebben een koningslot in het Koningslot hierboven. Ze hebben een tusschentoestand van gelukzaligheid.

Visioen, apocalypse? — Ja, 't is allemaal waar. Alleen maar (en denk nu aan het slot van ons vorig artikel): hier duikt een dogmatisch leerbegrip op midden in den apocalyptischen beeldenrijkdom. Er is sprake van een eerste opstanding, blijkbaar te stellen tegenover tweede opstanding (vs. 5, 6), gelijk er ook sprake is van een tweeden dood, blijkbaar te stellen tegenover een eersten dood (vs. 6, 14).

Eerste en tweede moment — En daartusschen een toestand van koningsheerlijkheid (heerscher) of van een prijsgegeven zijn aan den dood (dood is niet: een niet zijn, doch: niet bij God zijn). Die eerste opstanding is hier de ontwaking-in-gelukzaligheid „aan den anderen kant“; de onthoofde bloedgetuigen „vielen“ wel naar menselijke begrippen, doch „stonden op“ toen zij bewust ontwaakten in gerechtigheid. En als ze nu na die eerste opstanding van hen, ieder voor zich op zijn eigen tijd, TOT AAN de tweede (straks, als het lichaam ook weer mee mag doen) „met Christus heerschen“, met Hem in het paradijs zijn, dan herhalen wij: van hier uit kan de exegese haar victorie beginnen. Zij kan nu zeggen: dit visioen GAAT UIT van den tusschentoestand, en qualificeert hem verder: er in zijn, of er buiten staan. Met Christus leven en heerschen, of zonder Hem den dood, de vrijlating, prijsgegeven zijn in een eersten dood, d.w.z. een eerste dooding, een eerste verwijzing naar de pijn, waarop straks, na het interim, de tweede dood(ing), ook naar het lichaam nu, zal volgen.

Waar men van uitgaat, dat heeft men het stelligst geleerd.

¹⁾ Verleden week liet de zetter per abuis ons tweemaal spreken van accommodatie.

UIT DE SCHRIFT

EUTHANASIE — VERLOREN ASYL.

En in die dagen zullen de menschen den dood zoeken en zullen hem geenszins vinden, en zij zullen begeeren te sterven en de dood zal van hen vlieden.

Openb. 9:6.

In Benson's boek: „De God der wereld“ geeft de auteur ons een schets van de dagen van den Antichrist. Hij draagt den naam Felsenburgh. Aan het eind van het boek komt Felsenburgh met een proclamatie uit: de uitroeping van hen, die aan „het bovennatuurlijke“ gelooven, wordt daarin als noodzakelijk aangediend. „Een leger van sprekers doorkruiste het land, zij verdedigden en legden uit, even als de pers“ (361). „Vrede, zoo legde men uit, was voor den eersten keer in de historie der wereld een feit geworden. Er was geen enkele Staat meer, hoe klein ook, wiens belangen niet dezelfde waren als van een der drie afdeelingen der wereld, waaronder hij behoorde. Dit eerste stadium was al ruim een halve eeuw geleden bereikt; het tweede